

mislika treba, ne zadostuje slepa mašina sama, in kjer je umetnosti treba, mašina ne zmore.

Moč vode, sape in pare ni nadomestila roke, ampak roko je le olajšala teškega dela in slepega hlapčanskega dela, da se je človek znebil teh težav in da svoj um more obračati na delo, kjer je prevdarka, kjer je umetnosti treba. (Kon. prih.)

Sporočilo

o IX. seji Maticinega odbora

19. decembra 1867.

Prišel je sejo dr. Vončina z veselim naznanilom, da je Matica od poslednje seje pridobila nekaj v nrvstvenem, nekaj v denarstvenem oziru, ker so jej pristopili svetli knezoškof Jernej Vidmar, in ker jej je volil petino svojega premoženja ranjki blagi profesor Debeljak, katero bode pri sodnji zastopal tajnik g. profesor Lésar. Ime Debeljakovo ostane slavno v letnikih naše Matice med prvimi dobrotniki, in počastimo tudi mi vstavši njegov spomin (kar se tudi zgodi)!

Na to se potrди zapisnik VIII. odborove seje, in tajnik g. Lésar je poročal o važnejših stvaréh tako-le:

Število maticinih udov se je od 8. odborove seje pomnožilo za 36, med kterimi je 5 ustanovnikov (med temi so milost. ljubljanski knezoškof g. Jernej Vidmar Matici podarili 200 gold.) in 29 letnikov. Glavna Maticina knjiga imela bi toraj kazati številko 1312, a zadnja številka jej je ravno 1300. Ta razložek izhaja od tod, ker nam je vneti poverjenik g. Dominik Čolnik letnino 12 udov poslal brez imen, ktera nam naznani pozneje.

Najvažnejši dopis, ki je došel Matici, je gotovo ta, v kterem jej gosp. dr. Jernej Zupanec, c. kr. biležnik kot sodnijski komisar, 30. nov. 1867. l. naznanja, da je ranjki gimn. profesor Matija Debeljak v Trstu umrl 18. oktobra 1867. leta ter v svoji oporoki, pisani 24. decembra 1866 in 15. junija 1867. leta, razglašeni 24. oktobra 1867. leta naši Matici po odbitih darovih petino svojega premoženja zapustil proti temu, da Matica svoje knjige vsako leto pošlje njegovi rojstni hiši št. 2 na Visokem v Poljanski fari. To premoženje je večidel v laških državnih pismih, in znaša 70.618 gld., ako ta dadé toliko, na kolikor se glasé. — Bog plati rodoljubnemu velikodušnemu dobrotniku, ter mu obudi mnogo posnemalcev! Vsled tega naznanila se je Matica 2. decembra 1867. l. pri dotični sodnji oglasila za pogojnega dediča omenjene petine, sodnja pa je že 3. decembra 1867. l. št. 24.015 odgovorila, da potrdi in Matici prispozna dedovalno to pravico. Za daljno obravnavanje te dedičine je prvi podpredsednik gosp. dr. Leon Vončina 2. dec. 1867. l. pooblastil poročajočega tajnika in odbornika, kateri po dovršeni obravnavi vse naznani slavnemu odboru.

Družba „the Smithsonian Justitution“ v Washington-u je poslala z listom od 29. dec. 1866 svoje knjige isto leto izdane. Prejela je je Matica 10. oktobra t. l., ter imenovani družbi poslala svoje knjige, dozdej na svetlo dane. Prepričan sem, da slavni odbor potrdi to ravnanje. — (Odobri se.)

Prejeli smo začetek rokopisa Hafnerjevega o slovenski stenografiji; tajnik ga je v presojevanje dal hitropiscu g. Stempiharju. Naj slavni odbor vdobri tudi to ravnanje. — (Odobri se.)

Presojevalci Žepičeve „latinske čitanke“ so dovršili svoj posel. — O P. Ladislavovi „latinski slovnici“ sem danes prejel pismo, v kterem g. prof. Macun naznanja, da jo pregleda o božičnih praznikih. Tako pride poročilo o teh dveh rokopisih še le v prihodnji seji na vrsto.

Gosp. dr. Josip Vošnjak naznanja, da se „slovenski Štajar“ pridno spisuje, da pa rokopis ne bode gotov do novega leta, vendar pa misli, da se bode vsaj prva polovica te knjige lahko natiskala v prihodnjem letu. „Radi — tako dalje piše g. dr. Vošnjak — bi mi dodali zemljevid „Slovenskega Štajarja“, izdelanega po vélikem general-stabnem zemljevidu, pa stroški bi morda bili preveliki za Matico, kajti tak zemljevid bi, kakor sem pozvedel, stal na 700—800 gld. Kaj misli Maticin odbor? Če je v stanu, dovoljiti te stroške, lotimo se tega dela.“ Naj slavni odbor danes izreče svojo misel o tem vprašanji. — (Odbor ne odobri tega nasveta.)

Odsek za izdavanje knjig, voljen v 8. odborovi seji, je sestavil imenik onih knjig, ktere priporoča odboru slovenske Matice. Ta imenik je v „Novicah“ razglasil s prošnjo, da blagovolijo do novega leta 1868 oglasiti se pisatelji, ki bi spisati hoteli katero omenjenih knjig, da odsek to poroča Maticinemu odboru, za knjige pa, za ktere se ne bi dotlej nihče oglasil, da Matica sama si poišče pisateljev. — Naj slavnemu odboru naznanim, za ktere knjige so se doslej oglasili pisatelji.

Za Šafařikove starožitnosti oglasili so se štirje, namreč visokoč. profesor P. Ladislav, g. Josip Stare, gimn. suplent v Oseku, g. Franjo Marn, učiteljski pripravnik, in Jan. Vesel, duhovnik; — za filozofijsko propedeutiko, kakoršno je spisal Zimmermann, le nekoliko okrajšano s pomočjo česke, poljske, hrvaške in talijanske g. Mat. Cigale; — za slovensko hrvaško-srbsko slovnico: g. prof. Ivan Macun; za „slovenskega Zidarja“ g. Fr. Tomšič, pristav na ljubljanski viši realki, ki je že dovršil vse skušnje za realkino učiteljstvo, in Franjo Vodopivec, učitelj na reški realki; za sodelavca pri „naučnem slovníku“ za medicinske članke ponudil se je g. dr. Jos. Vošnjak.

Vrh tega pa so došli še predlogi, ki dopolnujejo odsekov nasvet, namreč: Visokočest. g. P. Ladislav nasvetuje, da se Šafařikovim starožitnostim dodadé tudi IV. bukve Herodotove, na ktere se Šafařik čestokrat sklicuje in je presojuje, in izdá staroslovensko berilo za šole. — Za obé knjigi se omenjeni slavni profesor ponuja Matici. — Gosp. odbornik M. Majar nasvetuje to-le: „Ako bi bilo slavnej družbi všeč, bi jaz spisal, da bi naša Matica na svetlo izdala, knjigo zabavno-podučno, v kateri bi bile pripovedke resnične, to je, ktere so se večji děl resnično prigodile; izvirno so spisane v ruščini, in v knjigi, kakor jaz menim, bi na jednej strani se tiskala po ruski, na drugoj pa slovenski pripovedka.“ — Gosp. Matej Cigale predlaga, naj se namesto „starožitnosti“ izdade slovenska literatura ali vsaj bibliografija. — Gosp. B. Raić želí, da bi Matica izdala: Popis vseh zelišč rastočih na Slovenskem in navod, kako je ravnati z berilom, da je poduk poraben ter prebirajočim učencem koristen. — Gosp. A. Janežič nasvetuje: a) izdavo najlepših narodnih pesem in pripovedek slovenskih; b) izdavo zbranih del naših najboljših sedanjih pesnikov: Cegnarja, Levstika in Vilharja; c) kakov krasen roman; d) Schödlerjevo knjigo „Buch der Natur.“ — Gosp. odbornik dr. Ulaga predlaga: Naj se izdá Jirsikova poljudna dogmatika katoliška, in za-njo razpiše poštena nagrada.

(Konec prihodnjič.)

Slovstvene stvari.

Slovníške drobtine.

Spisal Cigale.

Spominjam se, da smo se čudili svoje dni slovensčini, kako se je od Truberjevih časov sem malo spremenila. Današnji dan ne bi se to več moglo trditi, kajti

dosti očiten je razloček med sedanjim knjižnim in onim jezikom, s kakoršnim se ponaša Truberjevo sv. pismo. Knjižna slovenščina napreduje tako jaderno, da je kje kdo še težko dohaja, in prav je, da napreduje, saj jo je tisočletna nezgoda marsikako popačila. Toda razum bodi voditelj k dobro premišljenemu koncu. Ne morem si pa misliti in želeti takega konca, do kterega dospěvi bi nam jezik še dalje bil od jezika družih Slovanov, zlasti pa srbsko-hrvaškega, nego je zdaj.

Da v tem ne zastranimo, naj bi — to željo izrekam tu — slovenski pisatelji, seosebno priznani veljaki, ktere radi posnemamo, predno kako novoto vpeljejo v knjigo, očitni sodbi izročili jo in z razlogi podkrepili. *)

Iz nekterih novejših spisov, seosebno tudi iz službenih izdatkov slovenske Matice razodeva se neko slovenskim slovničarjem in pisateljem prej neznanu pravilo, po kterem bi bilo bolje, rodivnik **) (genitiv) postavljati pred samostalnik, nego za samostalnik, od kterega je odvisen. Piše se namreč z neko doslednostjo, ki ne more biti naključna, na pr. „Slovenske Matice odbor“, „odborove seje zapisnik“, „te teorije obračanje na dejanske izkušnje“ itd., kakor da bi neslovensko bilo pisati: „Odbor slovenske Matice; zapisnik odborne seje.“

Imenoval sem to nekako pravilo slovenskim slovniciam neznanu, ker ga ne nahajam razločno postavljenega v nobeni, zlasti ne v Janežičevi niti v Metelkovi, ktera na str. 262, §. 93. učí: „Der regierte Genitiv steht gewöhnlich nach dem Worte, von welchem er regiert wird, — kann aber auch vor demselben stehen, z. B. „svoje matere edini sin.“

Nihče naj ne misli tu, da jaz to novino pripisujem zgolj samovolji naših pisateljev, kakor da ne bi se mogli opravičiti z národnim govorom, marveč na misli so mi dotični primeri, kakor: „vseh vernih duš dan“, „Device Marije lasci“, „Device Marije prosó“ itd.; (pa tudi nasproti: „zakrament svetega krsta“ itd.). Vpraša se samo: kaže li iz teh nekoliko primerov povzeti tako obširno, splošno pravilo za nepregledno množino primerljajev, v kterih ima rodivnik službo svojo? ***) Jaz

*) Take razprave o tem ali onem slovniškem vprašanju, kakor smo na pr. letos dobili od č. g. Ladislava Hrovata in nedavno od g. Žepića, jako so koristne in ob enem zanimljive. Gosp. profesor Žepić po pravici hvali gosp. Ladislavova „pravila za pisavo“ ter jih v vsem sodi tako, kakor se meni zdi, da je prav. Sploh moram jaz odobriti do malega vse Žepićeve opazke, kterim vem glas, samo temu, da bi pisali posojivo, ne bi jaz pritegnil, ker me besede: kupilo, plačilo, hranilo, selilo, šacilo, drugače napotujejo. Naj izrečem še željo, da bi se g. Žepić račil večkrat oglasiti ter primerjaje slovenščino s srbsko-hrvaščino svetovati nam to ali ono popravo; n. pr. ne bi li imeli Hrvatse posnemati gledé na genit. partit., kjer se močno ločimo. Hrvat pravi: imam povoda (ich habe Grund), vidio sam konja (ich habe Pferde gesehen, — des chevaux). Jeli to slovansko? Pis.

**) Rodivnik ali roditelj? To je pravopisno vprašanje. Hrvat bi pisal rodionik, spreminjaje l v o. Vsakakor je l pravilen. Vendar so nekteri pomisleki. Ni še menda prav dognano, kako se obrazijo take besede, zlasti samostavniki na -ec, od glagolske osnove, ali od participa (glej Janež. II. J. stran 119), ni li kak razloček med enim in drugim; niti je prav jasno, kaj se bolj prilega Hrvatom, ki imajo: samostavnik, starostaven, vladavina, merodaven itd.; tudi bode prav težko biti dosleden v vseh primerih. Staroslovenščina (Mikl. slov.) ima največkrat l: kadilnik, kupil'n, ležalnica, pobegal'c, pa tudi: pitav'c, pištodav'c, plenoprodav'c, predavnik, rosodav'n, pev'c. Pridevnike ali priloge na -aven, -iven (-alen, -ilen), kterih drugi Slovani v našem pomenu nimajo, kakor da prepogosto delamo. Kadar imamo iz dotičnega glagola izpeljan samostavnik na -ilo, to smemo iz njega dalje narejati tudi pridevnik, n. pr. pravilo, pravilen, kresilo, kresilen, plačilo, plačilen. Ako pa nasproti gre za ženski samostavnik, kakor: pisava, zidava, veljava, ter nas je misel iz njega napraviti pridevnik, ne bode prav: pisalen, zidalen, veljalen, če nečemo pisati tudi: držalni zbor. Pis.

***) Jaz sem bil v 8. in 9. listu „Novic“ od leta 1859 napisal obširnejši sestavek o rodivniku, na kterega se tu sklicujem, čeravno meri najbolj proti izpeljevanju svojivnih pridevnikov iz samostavni-

bi odgovoril kratko, da ne kaže, ter bi se potegnil za dozdano svobodo.

Moje stališče je znano. Posebnost slovenskega jezika, če tudi utrjena v národu, ako se ne more ni iz staroslovenščine, ni iz živih slovanskih narečij izkazati (legitimirati), da je slovanska, nima cene. Taka pa je tukaj. Če se namreč kolikorkoli ozremo po slovenskih in slovanskih knjigah, videli bomo precej, da takega besednega reda ne poznajo staroslovenski in brizinški ostanki, niti ga poznajo Truber in njegovi nasledniki do današnjega dne, niti česka, poljska, ruska, srbsko-hrvaška in bolgarska knjiga.

Vzemimo v roke ktero bodi Vukovo izvirno knjigo ali prestavo, povsod bomo našli, da se drži gori prepisanega Metelkovega pravila. Vukov „Novi Zavjet“: *Mat. VII, 3.* „A zašto vidiš trun v oku brata svojega“ ... (kaj pa vidiš pezder v očesu svojega brata). *Mat. X, 20.* „Duh oca vašega govoriče iz vas.“ *Mat. XI, 25.* „Hvalim te, Gospode neba i zemlje.“ *Mat. XIII, 11.* „Vama je dano da znate tajne carstva nebeškoga“ (Vam je dano vedeti skrivnosti nebeškega kraljestva).

(Konec prihodnjič.)

Zabavno berilo.

Originali iz domačega življenja.

Druga vrsta.

I. Slovenski Nikodem.

Spisal dr. V. Zarnik.

(Dalje iz pretečenega leta.)

Dolgo smo se smejali pustni burki; pa Boštjan je bil ponosen, da je prvokrat v svojem življenju zasluženno priznanje našel. Rekel je, da, ko se mu je enkrat sreča nasmehljala, bode ga tudi, ako Bog dá, dalje spremljevala, da zaželenega Mecena najde in s tem tudi nekaj z vonečega priznanja. In ni se motil. Zvedel je, da se v Bledu že nekaj časa mudita dva ruska diplomata: knez Merčinski in baron Knorring. Mislil si je, ker me baron Streusandbüchse in umetniški odbor tako zaničujeta, videli bodemo, ali so morebiti naši ruski „bratje“ bolj usmiljenega srca in bolj denarni? Dade krasopiscu svoje na Turka srborite „Šišenčanke“ prepisati, in jih pošlje lepo zavite v Bled brez vsega pravega upanja, da bode ta poskus boljši sad rodil. V treh dneh dobí list, kteremu je bilo na zavitku napisano: noter so 3 bankovci po 100 gold.! List je bil jako lakoničen, kajti brez naslova in nagovora se je glasil po francozki tako-le: Evo vam 200 gold. baron Jožef Knorring, a od zdolej spet: Evo Vam 100 gold. knez Dragotin Merčinski; v Bledu 1. junija 1867. — Ali ta tehtna in izdatna lakoničnost je Boštjanu veliko bolj srce in dušo pogrela, nego uljudnost barona Streusandbüchse. Boštjan, kakor pravi Nikodem, je bil velik sovražnik panslavizma, kajti bil je po svojej politiki

kov, ki pomenijo nežive stvari. Sem li koga preveril z njim, ne vem, dvomim pa vendar, ker se še v letošnji knjigi bere na pr. močvirjevo obdelovanje. Toda jaz, da-si nisem nepreučljiv in trmoglav, ne morem noostati pri tem, do zdaj jugoslovanska narečja takih svojivnikov nimajo. Kaj prinese napredek, tega ne vemo. Kdor se staroslovenščine ne drži samo v tistih rečéh, v kterih nas loči od Hrvatov, mora preiskavši Miklošičev slovar priznati, da v njem (in va-nj gredo pridevniki svojivni kakor posebne besede) ni od neživih stvari najti pridevnikov na -ov in na -in razen dveh edinih, namreč iglin, jugov (uši igline, Ostr., jugovo vejanije), v tem ko ima dokaj drugih dotičnih pridevnikov, kakoršni se izpeljavajo iz besed neživih reči, n. pr. ložnič'n (od ložnica), lož'n (od loza), luž'n (od luža), lun'n (od luna), marmor'n (ne marmorov), mrež'n (ne mrežin), narod'n, papir'n, pepel'n, pušč'n (od puška), stegn'n (od stegno). Pis.

ločijo knjige za prihodnje leto, po njegovi misli: a) koledar z letopisom, b) Vodnikove poezije, c) Slovenski Štajar, d) Atlant, in sicer dve obliki ali planigloba, Evropa in Avstrija, in e) Olikani Slovenec. Odbor pritrudi s pristavkom, da se a) Koledar z letopisom izdaja po g. Janežičevem nasvetu s kako podobo, morebiti ranjcega prof. Debeljaka, in ako kdo za njo vé ali jo ima, naj blagovoli naznaniti to Matici. O b) Vodnikovih poezijah se je že govorilo, in prvi del je bil že vredil g. Fr. Levstik, naj se mu brž, kadar ga Matica dobi, izroči še drugi del, da ga pripravi za prihodnje leto. O c) Slov. Štajarju je pisal dr. Vošnjak, da bode mogoče vsaj prvo polovico dati ga to leto, kar odbor sprejame, vendar brez nasvetovanega posebnega zemljevida. Zastran d) Atlanta se dogovori odbor, naj se jame dajati v nepremali obliki, vendar po denarstveni moči ali po premoženji, in prepusti se ta reč knjižnemu odseku proti temu, da mu pristopi in pomaga g. P. Kozler. Zarad e) Olikanega Slovenca pojasni prof. Marn nekatere pomislke, v katerem duhu in v kaki obliki ga je mislil odsek; dr. Pogačar pa nasvetuje, naj se namesti njega izdaja filozofična propedeutika ali dušeslovje, kakoršno hoče spisati g. Cigale, in nam je silo potrebna za više nauke. Dr. Bleiweis omeni, da nam je treba tudi prave toda slovenske olike, in da Matica izdaja zabavno-podučno knjigo bolj za narod. Odbor se zedini v tem, naj se izdaste, ako moč, obé, in naj se prepusti „Olikan Slovenec“ g. J. Veselu, „Psihologija“ pa ali „Dušeslovje“ g. M. Cigaletu.

Dalje pritrudi odbor, da si pridobi Matica pesmi J. Vesela-Koseskega, in da vravná to reč s pesnikom samim g. dr. Bleiweis; da se spravi na svetlo Umetni Zidar, in ker sta se za-nj ponudila dva pisatelja, da si dobi odsek za izdavanje Maticinih knjig od nju osnovo, po kateri ga ta ali uni misli zdelati, in pozneje sporoči to odboru; da se pridobi slovensko-hrvaška-srbska slovnica, toda djanska, z mnogoterimi vzajemnimi zgledi, za bolj podučene Slovence, in ravno tako tudi slovensko-laška, kar se izroči omenjenemu odseku, kateri naj za vsaktero dobi sposobnega pisatelja.

Pri Slovenskem Starinarju pové prof. Marn iz pisma g. Trstenjaka, da ga v sedanjem stanu ne more dovršiti, ter nasvetuje, da se za zdaj pustí zlasti, ako sprejame odbor „Starožitnosti Šafařikove“, v katerih so tudi slovenske. Odbor pritrudi toda le po odpovedi g. pisatelja, kakor opomni dr. Bleiweis.

Pri Starožitnostih slovanskih Šafařikovih, za ktere so se ponudili štiri pisatelji, nasvetuje izmed vnanjih odbornikov g. Cigale, izmed ljubljanskih prof. Šolar, naj se knjiga — preteška in ostaréla — opusti, dr. Costa pa, ktereга podpirata zlasti dr. Bleiweis in prof. Marn, jo priporoča z ozirom na vzajemno slovansko znanstvo, in naposled obvelja g. Costov predlog, da Matica izdaja „Starožitnosti slovanske na podlagi Šafařikovih po sedanjem stanu slovanske znanosti“ nasprot prof. Šolarjevemu, da se izpusti „na podlagi Šafařikovih“, — in knjižni odsek naj skrbi, da se pripravijo za ktere prihodnjih let Matici.

Na vrsto pridejo zdaj nasveti vnanjih odbornikov, in dr. Costa želi, naj se obravnavajo le tisti, ki jih podpira kateri vpričnih odbornikov. Pri glasovanju pade P. Ladislavov a), ker se bode spisovatelj „Slovanskih Starožitnosti“ tako oziral na IV. Herodotove bukve, in b), ker je že Miklosich dal nekaj v „Berilu za VIII. gimnazijalni razred“, nekaj pa v staroslovenski krestomatiji že dvakrat natisnjeni; ravno tako Majarjev,

ktereга ne podpira nikdo. — O g. Cigaletovem zastran slovenske literature ali vsaj bibliografije pove profesor Marn, da jo spisuje in jo hoče pozneje dati na svetlo. — Predloga g. Raičeva se ne sprejmeta, ker nekaj že imamo, nekaj pa pride v neki prihodnji seji na vrsto. — Izmed g. Janežičevih se ne potrdi a) in c), s katerim naj se po dr. Costovi opombi sklene tudi dr. Kočevarjev predlog št. 6., ker se godí to po časnikih, društvenem letopisu in drugih knjigah, b) ker jih imamo; sprejame pa se d) Schödlerjeva knjiga: „Buch der Natur“, ker jo zlasti priporoča profesor Šolar, in knjižnemu odseku se izroči, da preskrbi, kar je treba. — Dr. Ulagov nasvet priporoča prof. Marn, naj se sprejame, prof. Šolar pa nasvetuje, naj Matica namesto dogmatike izdaja vse „veronaučne knjige za gornjo gimnazijo“, ki bi bile tudi bolj za olikane; toda po razgovoru, ktereга so se vdeleževali gg. Costa, Šolar, Bleiweis, Jeran in Marn, poslednji nasvet pade, uni pa, da se „sprejame poljudna verna ali dogmatika slovenski obdelana po Jirsikovi“, ki jo imajo že tudi Hrvatje, obvelja, predlog vendar, naj se že zdaj vrstí prej omenjenim knjigam, katerih Matica želi, ostane v manjini.

Na to bere dr. Costa nasvet zastran naučnega slovarja, ki ga je odsek bil sprejel. Ker je ta nasvet silo važen, omeni prof. Marn, naj se vsa osnova natisne v „Novicah“ in naj bode razprava o tem v prihodnji seji, kar odbor soglasno sprejame. (Nasvet dr. Costov je bil natisnjen v zadnjem listu lanskih „Novic.“)

Zastran dr. Ulagovega predloga o spremembi društvenih pravil in o vélikem zboru nasvetuje dr. Costa, da se voli za to odsek, ki naj po sedanji društveni postavi in po razodetih vošilih dr. Ulaga in družih vravná pravila in poroča o tem v kateri naslednjih sej, in voljeni so bili gg. dr. Toman, Costa, Bleiweis, Zupanec in prof. Šolar.

Naposled nasvetuje še dr. Costa, naj si Matica izvoli za častnega uda slavnega českega prof. g. J. Purkyně, kateri je v kratkem obhajal svoj 80. rojstni dan, in so mu čestitali skor vsi Slovani, kar odbor tem raji storí, ker ima sedaj priliko, dati znamenje svoje hvaležne vzajemnosti tudi česki Matici, ktera je naši poslala tolikanj mnogo cenjenih knjig. Volitev se naj po telegrafu naznani slavnemu starčeku. Slava!

Slovstvene stvari.

Slovniške drobtine.

Spisal Cigale.

(Konec.)

Pa poreče kdo: Ti, kateri pišejo drugače, niso pazno poslušali naroda, kako on govori. Ali kdo bode verjel, da bi rečeno pravilo, ako bi zares bilo v narodnem govoru, ušlo bilo nepokvarjenemu ušesu Dosi-teja Obradovića, Vuk Štefanovića, Daničića itd., da slovenskih in drugih slovanskih pisateljev ne omenim.

Meni zlasti, ki pa nikakor ne branim devati v nekih primerih in padežih rodivnik tudi pred samostavniki, zdi se stanovitno tako pokladanje istega jako posiljeno, evropskemu načinu mišljenja protivno, nena-ravno, da ne rečem nenárodno.*) Ne imaje priložnosti, da bi pazil, kako se prav za prav slovenski národ ravná v tej reči, rekel bi jaz vendar to, da je (— če ni nikak tuj vpliv v tem —) utegnulo iz slovenske navade, po kateri se pridevniki, torej tudi svojivniki

*) Prim: Ausschuss-Sitzungs-Protokoll, Vorstands-Stellvertreter. Pis.

(adj. poss.) postavljajo najraje pred samostavnik, priti to, da se tudi rodivnik, v ktere ga lahko preskoči svojni pridevnik, deva pred-enj. In zato se mi pozdeva, da gre ta besedni red utesniti (omejiti) na tisti krog, v katerem imajo svojni pridevniki domovinsko pravico.

Treba je pa še imeti pred očmi razloček med prvim in drugimi padeži. Če je dobro rečeno, na pr.: Prišel je našega soseda sin; rekel je mojega brata hlapec; to je moje sestre suknja; ne bode se več dobro podalo, če hočem povedati kaj takega: Nisem videl našega soseda sina; slišal sem od mojega brata hlapca; to je ostanek od moje sestre suknje. Ni treba razlagati na široko, v čem je tu neprilika, vsak jo mahom čuti. Po vsakem mislim jaz, da se rodivniki morajo postavljati prvič za takimi samostavniki, kateri rečem telesno veličino omejujejo, kolikost in množino odmerjajo, na pr. kraj morja; na dnu morja; konec vasi; število ljudi (pomisli tu sploh na števnik), voz sená itd.; drugič za glagolniki (subst. verbal.), zlasti tistimi, pri katerih se četrti padež, ki ga hoče glagol imeti, spreminja v drugi padež, na pr. zidanje hiše; stvarjenje svetá, pisanje zgodovine. Tudi bode bolje držati se tega reda, ki ga priporoča slovanska večina, pri rodivniku osebka in predmeta, o katerem uči Janežičeva slovnica (II. J.) v §§. 382 in 383. — Pa končajmo to; jaz se zadovoljavam z dokazom, da bi takova pisava Jugoslovanov ne primaknila ene k drugim, temuč še razmaknila jih.

In ker nam je bližati se drugim zlasti južnim najmanj pokvarjenim bratom, bodi mi dopuščeno ponoviti še enkrat, kar sem že svetoval v „Novicah“ in kar svetuje tudi g. Žepič, naj bi, to je, pisatelji (zlasti Matice slovenske) ostali pri dozdanji pisavi: ga, jih, namesti: je, je.

Ta novina (ali starina) po moji sodbi ne velja nič: 1. ker je do malega vsem Slovencem (vsaj po veliki večini) neznana; 2. ker je popolnoma neznana tudi drugim Slovanom,* zlasti pa Srbo-Hrvatom, Rusom in Bolgarjem; 3. ker ne loči ednine od množine; 4. ker ušesa žali tem bolj v slovenščini, ki za minuli čas ima edini: je bil, je delal, niti more, kakor Čeh ali Rus, izpustiti pomožni glagol je.

Na dokaz blagolasja in priležnosti naj navedem nekaj primerov.

Kaj dela dete z jabelkom? Je je (t. j. je ga). Čemu hlapcu pivo? Pije je (hoče reči: pije ga). Kam je sestra dela mleko? Izpila je je (nam. ga je). Kje so ovce? Ovčar je je izgubil (nam. jih je). Kje so teleta? (Po Janežiči) Dekla je je zagnala na vrt, (po Levstiku, ker tako hoče staroslovenščina), dekla ja je zagnala.

Če mi poreče kdo: Ali tako je vendar prav! to ga vprašam: kaj je prav? Mar ni prav, kar ustreza blagolasju popolnoma odgovarja namenu vsakega ljudskega govora? niso li vsakovrstni oziri ali da tako rečem, kompromisi navadni tudi pri olikanih jeziki? Komu ustrezete s tako slovniško posebnostjo? Kaj vam pomore, če ga tudi dobote, to slavno izpričevalo, da se zdanja slovenščina lepo ujema z nekdanjo, če ujema se mora odstopati od narodnega in od jezika živečih soplemenikov? Ogibajmo se vsakega partikularizma!

*) Čehi res pišejo je, je, vendar v ednini za es v četrtem padeži govoré: ho; Poljaki pa pišejo samo v množini pri neživih stvaréh: je, sicer pa: go, ich; vendar pa kakofonije v teh dveh narečjih ni morebiti, ker izpuščajo pri deležniku pomožni glagol: je. Pis.

Čast poštenim siromakom!

Kdor s'romake zaničuje,
Naj ta pesem ga uči,
Potem naj se povzdiguje,
Ako ima kaj moči.
Čast poštenim siromakom,
Ki sramote ne zgubé,
Čast poštenim siromakom,
Ki od žuljev rok živé!

Ko bi žido vsi nosili,
Kdo pa suknje bukove?
Žlahne robe si vošili,
Kam bi djali pa grobe?
Čast poštenim siromakom,
Ki za blišom ne drvé,
Čast poštenim siromakom,
Ki od žuljev rok živé!

Ko bi vsak si hišo stavil,
Kje bi vzelo se kamnje?
Eden družega bi davil
Za selišče in mejé.
Čast poštenim siromakom,
Ki po tujem krog čipé,
Čast poštenim siromakom,
Ki od žuljev rok živé!

Kdo bi ležal še na slami,
Ko bi vsak bil perja kos?
Kje bi vzeli se purani
Piške, race, tolsta gos?
Čast poštenim siromakom
Ki na slami lahko spé,
Čast poštenim siromakom,
Ki od žuljev rok živé!

Ko bi vse šampanca pilo,
Dragi vi nogradniki,
Vam bi slabo se godilo,
Vi b'li kmalu revčeki!
Čast poštenim siromakom,
Ki pijejo kar dobé,
Čast poštenim siromakom,
Ki od žuljev rok živé!

V. Kurnik, stolar v Ljubljani.

Ko bi vsi se truda bali,
Kdo obdelal bi zemljo?
Kje ženjice bi jemali
Ko bi vse vse žlahno b'lo?
Čast poštenim siromakom,
Ki se truda ne bojé,
Čast poštenim siromakom,
Ki od žuljev rok živé!

Ko bi vsi se odkupili,
Kdo bi bil potem vojak?
Fante bi iz trte vili
Revež je zato prvak!
Čast poštenim korenjakom,
Ki za trone krvavé,
Čast poštenim siromakom,
Ki od žuljev rok živé!

Ko bi vsi učeni bili,
Kje bi bila priprostost?
Modri modre bi učili
In zagrizla se modrost!
Čast poštenim siromakom,
Ki v modrosti ne slavé
Čast poštenim siromakom,
Ki od žuljev rok živé!

Ko bi dečve sploh imele
Dote po več tavžentov,
Joj, kako bi se prevzele
Kdo bil mož 'zmed revežev?
Čast poštenim siromakom,
Ki so ubožne jim ljubé,
Čast poštenim siromakom,
Ki od žuljev rok živé!

Zabavno berilo.

Deklica bolj zvita nego car.

Pripovedka.

Živel je svoje dni ubožen mož v borni kočici od miloščine radodarnih ljudi. Imel je pak lepo hčerko jako prebrisane glavice; ona je učila malo pa malo svojega očeta tako brihtno govoriti, da se je čudil celo car, ko ga pride ubog mož nekega dne miloščine prosit, ter ga vprašal, kje da se je učil tako modrijanstvo? „Nikjer drugej ne, kakor pri svoji hčerki“ — odgovori prosti ubožec.

Radovedni car se hoče sam prepričati tega. Ukaže tedaj svojemu strežaju, naj odšteje kmetiču 30 jajec, pa mu velí, naj njegova hčerka iz njih izredí 30 piščet. Ako ne stori, kar zahteva car, gorjé mu in hčeri njegovi! Starček prične milo jokati se, kajti zapazil je brž, da jajca so kuhana. Prišedši na dom pové svoji hčeri s težkim srcem carovo povelje. Ona pa mu reče, naj gré le spat brez skrbi, kajti vse se bode dobro končalo.

Ko je oče spal, vzame hčerka lonec, nasuje ga z bobom in naliže z vodo ter pristavi k ognji. Drugi dan pa dá očetu kuhani bob rekši mu, naj gré brž na polje, mimo ktere ga ima danes car na lov iti. Kedar bode car blizo poljá, naj prične bob saditi glasno klicaje: „Bog daj srečo in svoj blagoslov, da bi moj kuhani bob dobro rastel in rodil stoteren sad.“ In ako bi car